

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacției.

Concure, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂȚATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Cartea.

Cu ajutorul lui Dumnezeu am ajuns acolo, ca să lucrăm pentru instruirea vârstnicilor, cari n'au avut fericirea să învețe carte în timpul copilăriei lor. Înțelegem instruirea analfabeților, ce să face acum pretutindenea din prisosința zelului învățătorilor noștri. De câte ori am scris și am făcut propagandă pentru cultivarea masselor poporului, întotdeauna am scos în relief primejdia împreună cu învățătura cărții, dacă aceea carte nu este legată de spiritul religios-moral; pentru că precum cultura adevărată răspândește lumina minții și căldura inimii, întocmai astfel cultura falsă întunecă mintea și îngheață inima în om, face din chipul și asemănarea lui Dumnezeu fiară sălbatică.

Scoatem din noroiul vieții actuale mătrăguna modernă, ce a crescut din cartea imorală. În Octombrie la miezul zilei și în capitala țării furnicată de detectivi într-o bancă plină de funcționari și clienți doi tâlhari tănari, înarmați din creștet până în călcâie și jefuesc banca. De nu s'ar fi supus victimele din bancă fi pușcau și îi jungheau ca pe câni.

Și ce s'a dovedit? aceea că tânărul Antociviciu și soțul său altfel ambii lucrători buni și cu bun câștig, au săvârșit întreg actul jafuirii după carte, cași după o rețetă medicală.

Tânării aceea au cetit pe Scherlock Holmes și din un caz de acolo și-au făcut planul de jefuire, încât se pare a fi comis acel jaf mai mult din romantica jafurilor alcătuită de literatura lui Scherlock Holmes, decât de poftă de câștig, pentru că făptuitorii își au câștigul muncii lor cinstite, din care puteau trăi. Poliția a recunoscut în timpul când s'a săvârșit jaful, un episod din romantica lui Scherlock Holmes și tot după receptul lui Scherlock a plecat în urma criminalilor și i-a găsit. Va să zică am ajuns acolo astăzi, ca să ne jefuim după carte și poliția tot după carte să prindă tâlharii.

În luna lui Noembrie ne-am pomenit, că în interval de două săptămâni, ucigași din Arad au

stâns nouă vieți, două: sârbești din Bătania, trei bulgărești din Vinga și patru românești din S. Nicolaul mic. Toți au fost sugrumați în casele lor în chipul cel mai îngrozitor, fără a simți vecinii aceea, ce să petrece în casele victimelor. S'a descoperit, apoi că ucigașul este o calfă de zidar cu numele Gecsei din Arad, care s'a sinucis dinaintea judecății pământești atunci, când a văzut că-l prinde. În casa acestui ucigaș s'a aflat romanuri criminale de bălcu, cum se vând de pe rogojina târgurilor noastre, aceste romane își au pe eroii lor criminali, cari au făcut romantica hoților de sate.

Literatura maghiară îi mai bogată în acest ram al literaturii de bălcu și aceasta este pricina de între maghiari s'a dezvoltat mai mult romantica omor-jafului (rablógyilkosság). Pe Gecsei romanurile criminale aflate în casa lui l'au făcut ucigaș.

Am fixat acest fenomen al vieții sufletești, ca un memento pentru andragogia, ce a început să se cultive acum la noi, când am învățat poporul să scrie și să cetească. Trebuie să ne îngrijim și de cuprins religios-moral, adevărat de cărți instructive și religioase-morale din cari să-și formeze caracterul hărniciei și al moralității.

Alfel prin introducerea în cunoștința cărții îi deschidem calea la literatura de bălcu cu romantica ei criminală, ce trezește instincte animalice în cetitor. Și am deschis calea la toate speciile literaturii instructive pentru sufletul nevinovat al poporului nostru, i-am deschis ochii spre toate perversiunile de câte este capabilă firea îndobitocită a omului.

Cartea, care se va da noului alfabet, să fie cartea virtuților străbune a iubirei de limbă, de neam, de biserică, de patrie; și itinerarul muncii cinstite, cartea adevăratului cetățean.

Dreptaceea comitetele parohiale au să se întrunească și să facă — unde nu s'a făcut — biblioteci parohiale, cari să devină hrana sufletească a alfabeților.

Să se evite primejdia de a intra și în casa oamenilor noștri literatura lui Scherlock Holmes și Mártonfi prin introducerea literaturii noastre po-

porale plină de idealism și mărire a tot ce este bun și frumos.

Iar asociațiunile literare să se îngrijască de edituri populare pentru întărirea poporului în credință și moralitate.

Sufletul omenesc.

(studiu metafizic)

de

Vichentie Simiganoschi

preot ort. rom. în Ilișești (Bucovina).

— Continuare. —

Din acest motiv putem deosebi un suflet vegetabil și unul animalic, pentru că planta ca și animalul respiră, consumă, se înmulțește, se naște, trăiește, boalește, se restaurează și moare, ba unii naturaliști au aflat chiar plante senzibile.

Resumatul comparațiilor făcute cu cele trei domenii în privința principiului de acțiune și viață ne duce la concluziile următoare:

I. *Voluntatea* sau energia naturală, numită altfel și substanță, face substratul fundamental al acțiunii totale din toate trei domeniile: *Rotăția* corpurilor cerești *viata vegetabilă* și *viata animalică* se ridică pe aceasta bază metafizică ca niște pomi cari cresc din una și aceeași trupină.

II. *Gravitația* ca principiu de așa numită viață fizică-anorganică, *sufletul vegetabil*, *sufletul animalic* sunt exponente potențiale, cu valuri gradate, ale uneia și aceleiași baze metafizice, numită *substanță*.

Comparația făcută între animal și om cu privire: I la constituția lor organică acomodată scopului final, II la biologia lor, III la capacitățile comune și particulare IV la deosebirile diverse, ridică în relief un plus diferențiar, de natură esențială, numită rațiune, prin care omul se rădică peste animal întocmai pe atâta, cu cât animalul prin senzor și intelect stă mai sus decât planta, iară planta peste anorganism prin capacitatea de viață vegetabilă.

Deosebirea potențială între intelect și rațiune, care face deosebirea esențială între animal și om, se cuprinde în capacitatea abstracțiunii.

După cele mai înainte relevate animalul este mărginit la cunoștința intuitivă a obiectelor prezente și empirice, dară și aceasta cunoștință se restrânge la raportul obiectelor față de buna stare fizică. Rațiunea, ca o potență superioară a intelectului animalic, îl face pe om capabil, să cunoască și pe cele absente și pe cele viitoare, nu numai empirice ci și abstracte.

Percepția causală a animalului — dacă ne putem încumeta a o admite în oare carele grad minimal — se restrânge la spațiul îngust al împrejurimei sale prezente, pe când omul din asocierea tuturor timpurilor și a tuturor spațiilor, în cari se află sau nu se află, alcătuiește cunoștințele sale pragmatice.

Animalul așadară noetic este legat de locul și timpul prezentei și de interesul curat fizic al conservării sale; omul, care e pus peste toate stăpân, percepează și idei abstracte, superioare acestui interes pur fizic, prin aceasta capacitate alternativă este liber.

Aceasta cunoștință superioară, transcendentală îl face pe om capabil, să-și cunoască din aspirațiile sale etico-estetice — misiunea sa spirituală, care îl face stăpânul lumii.

Ținând socoteală de finalitatea planului etern, ralizat în ordinea naturală fizică și intelectual-morală, la care plan studiul naturalistic și metafizic ne duce și dela care din aceasta cauză totdeauna avem de plecat la toate scrutările științifice, cunoaștem, că toate capacitățile omului, superioare celor animalice, sunt niște recvizite anume întocmite pentru misiunea sa spirituală, cărei animalul nu este supus.

Omul își cunoaște misiunea sa spirituală cu ajutorul rațiunii și mijlocul pentru aceasta cunoștință sublimă este abstracțiunea. Animalul nu are cunoștință intelectuală de misiunea sa, ci el o simțește prin instinctul său; iară mediul pentru aceea simțire instinctivă este simțul corporal vital, care îl somează necondiționat la plinirea necesităților naturale. Omul, când află de bine și de folos misiunii spirituale, abzice la necesitățile fizice, animalul însă necunoscând o misiune spirituală, el trăiește numai pentru cea fizică. Omul trăiește în ideea menirii sale superioare de natură etico-estică, animalul numai în corp, supus instinctului orb.

Negațiunea chemă ei spirituale la animal face pozitivitatea sclăviei și negațiunea libertății sale, iară pozitivitatea ei, cu care omul rațional este mai mult obligat de cât animalul, face negațiunea sclăviei și pozitivitatea libertății sale.

În resumat deosebirea intelectuală, morală și metafizică constă în pricepere, misiune și libertate.

Cu toată sclăvia sa, animalul nu este total lipsit de capacitate morală, pentru că dragostea, fidelitatea, sânguința, adunarea demonstrează subzistența ei pe deplin dacă și acestea calități în sine eminente sunt puse în serviciul conzervării individuale și perpetuării de specie — așa că și aici dăm de constanta lege a adecvăției naturale, din care cunoaștem, că înțeleptul creator a dotat pe toți și pe toate numai cu atâtea și cu acelea capacități, cari le sunt de lipsă pentru realizarea misiunii finale

Deosebirea tehnică între intelect și rațiune constă în deosebirea constitutivă a părților cerebrale menite pentru acele două feluri de funcții intelectuale, analog cum fiecare coardă este pentru un anumit ton anume menită și întocmită.

Însă prin faptul că tonul nu depinde numai dela felul coardei, ci și dela gradul strunirii și dela lungimea părții pusă în vibrație, din acest motiv eu din partea mea subiectivă cred, că unul și același nerv cerebral după gradul încordării încă poate produce funcții de

intelect și funcții de rațiune — analog cum puterea de muncă fizică depinde de la gradul de încordare a musculaturii.

Prima ipoteză — organistică — are pentru sine tot atâta verosimilitate ca și a cea numită dinamică, — pentru că operativ încă nu s'a putut demonstra nici adevărul uneia, nici neadevărul alteia.

Dară conștiința noastră de sine ne îndeamnă a lipi de cea dinamică, conștiința fiindcă la gândirea rațională trebuie să strunim nervii mai intenziv și cu mai multă putere decât la cea intelectuală. În deobște gândirea prin intelect este mai mult impusă prin impresiile senzorie, pe când cea rațională depinde mai mult de la stăruința noastră, de a pătrunde ceva explicativ.

Copilul — de ce nu poate raționa? Ca răspuns voiu pune întrebarea, de ce nu poate ridica greutatea mari ca cel adult? Precum musculatura sa este prea slabă pentru prestații fizice întrecute, tot așa și nervii săi cerebrali sunt prea slabi pentru gândirea rațională. Alt ceva este a deosebi obiectele între olaltă și iară alt ceva este a stabili comunitatea lor, sau din însuși a afla scopul și menirea lor.

De asemenea alt ceva este a gândi intelectual, să isprăvim sau cum să isprăvim un lucru și alt ceva a calcula consecvențele, dacă ele sunt armonice sau disarmonice cu misiunile noastre. Din psihologia experimentală și empirică cunoaștem, că gândirea prin intelect operează cu obiecte concrete, cea rațională cu idei — abstracte.

La ipoteza organistică sau mecanică trebuie să presupunem o dezvoltare succesivă a părților cerebrale ceea-ce pentru faptul de dezvoltare a întregului organism nu putem nega. Poate că creatorul a dispus, că creierul menit pentru raționare să se desvolte mai târziu de abia după ce cel menit pentru intelect și-a pus dezvoltarea sa.

(Va urma).

Învățământul catihetic.

Conspect despre materialul biblie pentru școala elementară împărțit în IV clase.

(Urmare.)

Clasa I.

1. Casa părintească, școala. 2. Măestru, materia, unealtă, obiect. 3. Aer, vânt. 4. Dumnezeu vecinic. 5. Dumnezeu atotputernic, în 6 zile. 6. Dumnezeu creator, preaînțelept. 7. Facerea omului, Dumnezeu Duh curat, preabun. 8. Păcatul cel dintâiu, preadrept. 9. Toate le avem de la Dumnezeu, Cain și Avel. 10. Dumnezeu în tot locul, Jertfă. 11. Sit. Dumnezeu mângâitor. 12. Noe, Dumnezeu preadrept, îndelung răbdător. 13. Patriarhii. 14. Profeții. 15. Domnul Isus Hristos. 16. Rugăciunea Tatăl nostru.

Clasa II.

1. Avram și Lot. 2. Isac. 3. Iacob. 4. Istoria lui Iosif. 5. Fiii lui Iacov în Egipt, foametea. 6. Viața iz-

railtenilor în Egipt. 7. Nașterea lui Moise, Aron. 8. Marea roșie, Izrailtenii în pustie. 9. Cele 10 porunci. 10. Isaia, Eremia, Ezechil, Daniil. 11. Nașterea lui Isus. 12. Magji dela răsărit. 13. Isus de 12 ani. 14. Botezul Domnului. 15. Isus alege apostoli. 16. Isus la nunta din Cana Galilei. 17. Isus liniștește marea. 18. Isus vindecă 10 leproși. 19. Isus vindecă orbul din naștere. 20. Isus între prunci. 21. Isus intră în Ierusalim. 22. Cina cea de taină. 23. Prinderea lui Isus. 24. Restignirea lui Isus, înmormântarea. 25. Învierea lui Isus.

Clasa III.

1. Turnul vavilonului. 2. Melchisedec împăratul Salimului. 3. Perderea Sodomei și a Gomorei. 4. Viața, suferințele lui Iov. 5. Cortul mărturiei. 6. Preoții și levii. 7. Jertfele test. vechiu. 8. Numărarea poporului pornirea spre Canaan. 9. Toiagul lui Aron. 10. Isus Navi, surparea Jerihonului. 11. Bate pe împăratul Amoreilor. Ps. 12. Împărțirea pământului Canaan. 13. Judecătorii Gedeon, Jefta și Samson. 14. Prorocul Samuil. 15. Împărați Saul, David cu Goliat.

Clasa IV.

16. Avisalon fiul lui David. 17. Solomon. 18. Dezbinarea semănției lui Izrail. 19. Prorocul Ilie. 20. Prorocul Elisie. 21. Prorocul Iona. 22. Tovit și fiul său Tovie. 23. Prinsoarea în Vavilon, plângerea la riul Vavilonului. 24. Cei 3 tineri în cuptorul de foc. 25. Prorocul Daniil în groapa leilor. 26. Risipirea lui Izrail.

Testamentul Nou.

Clasa III.

27. Nașterea lui Ioan Botezătorul. 28. Bunavestire. 29. Nașterea lui Isus. 30. Întimpinarea Domnului. 31. Uciderea pruncilor din Vitileem. 32. Chemarea apostolilor. 33. Isus în biserică din Ierusalim, Nicodim. 34. Isus la fântâna lui Iacob. 35. Predica de pe munte. 36. Isus stăpânul făpturilor, prinderea peștilor, vânturile le alină, satură 5000 de bărbați. 37. Isus doftorul trupurilor, fiul sutașului, slăbănogul din Capernaum orbul din naștere. 38. Isus alungă dracii. 39. Isus învie fata lui Iair, pe Lazar. 40. Învățaturile lui Isus Hristos. Despre împărăția lui Dumnezeu, pilda sămănătorului, neghina. 41. Despre talanți. 42. Samarineanul milostiv. 43. Datornicul fără milă. 44. Omul avut și sârmanul Lazar. 45. Vameșu și Farizeu. 46. Fiul pierdut. 47. Schimbarea la față.

Clasa IV.

48. Inspitirea lui Isus cu banul de dajde, cu cei 7 bărbați, cari au avut o femeie, care e porunca mai mare? 49. Predicarea lui Isus despre risipirea Ierusalimului. 50. Descoperirea lui Isus despre Județ.

Clasa III.

51. (Cina, prinderea lui Isus), Isus la judecată, Petru se lapadă de 3 ori. 52. (Restignirea, înmormântarea, învierea cl. II.) Arătarea lui Isus după înviere la 2 apostoli, la toți apostoli fără Toma, apoi cu Toma. 53. Înălțarea lui Isus.

Clasa IV.

54. Trimiterea Duhului Sfânt. 55. Minunile apostolilor. 56. Alegerea diaconilor, moartea lui Ștefen. 57. Încreștinarea lui Saul și lui Corneliu, Sinodul apostolesc. 58. Soartea apostolilor. 59. Lățirea creștinizmului peste tot pământul. 60. Despre sfinții părinți: Vasile Grigoriu și Ioan. *Rugăciunile.*

Sărbarea arhiepiscopului și mitropolitului Andrei baron de Șaguna în Arad.

Duminecă, în 30 Noembrie (13 Dec.), s'a celebrat în catedrală, după serviciul divin, cu mare ceremonie părăstas pentru odihna marelui Andrei.

Părăstasul, la care a asistat și P. S. Sa Episcopul Ioan I. Papp, a fost pontificat de P. C. Sa Roman R. Ciorogariu, cu asistența protopopului Vasile Beleş și a preoților Alexiu Vesalón, Vasile Olariu, Traian Vățan, protodiaconul Dr. Iustin Suciș și diaconul Cornel Lazar.

Răspunsurile liturgice au fost executate cu precizie de corul institutului sub conducerea prof. Trifon Lugojan.

Ședința festivă dela Seminar: La 3 ore d. a. s'a aranjat o ședință literară publică la seminarul din Arad, dedicată memoriei marelui arhiepiscop și mitropolit Andrei baron de Șaguna.

Sala festivă a institutului a fost ticsită de inteligența română din loc, în frunte cu P. S. Sa episcopul Ioan I. Papp.

Înainte de-a se începe festivitatea, s'au distribuit programe tipărite, aranjate cu gust, cari purtau fotografia marelui arhieru.

După sosirea P. S. Sale, s'a executat „Imnul lui Andrei” cu precizie rară de corul seminarului sub conducerea dlui prof. Trifon Lugojan.

Ședința a deschis-o dl Avram Sădean, prof. prep. conducătorul societăților. După cuvântul de deschidere în suflete, a urmat disertația „Viața arhiepiscopului și mitropolitului Andrei baron de Șaguna” de L. Cioban, pedagog c. IV. Intelligentul elev se ocupă pe larg cu viața lui Șaguna, producând prin cuvinte potrivite și expresiuni plăcute, un viu tablou în sufletul ascultătorilor.

„Dorobanțul”, frumoasa poezie a lui Coșbuc, care ocupă un loc de frunte între cântecele lui de vitejie, a fost declamat de curajosul elev C. Farcaș, ped. c. II obținând un succes neașteptat.

„În natură”, de Porumbescu, a fost executată cu o interpretare artistică, care a plăcut atât de mult publicului, în cât aplauzele prelungite nici nu voiau să înceteze.

„Activitatea arhiepiscopului și mitropolitului Andrei baron de Șaguna” de G. Andru, teolog c. I. a fost o lucrare îngrijită prin alegerea expresiunilor cât se poate mai corespunzătoare și prin o expunere măiestrită, exerciând o impresie vie și plăcută asupra inimii ascultătorilor.

„Carol IX”, de G. Coșbuc, a fost declamat de V. Popoviciu, teolog c. III. Cu talentul său declamatoric ajutat de-o voce puternică, a făcut o impresie de artist, ceea-ce au dovedit și aplauzele frenetice ale ascultătorilor.

„Hora”, de asemenea a fost frumos executată de corul institutului, dirijat de dl prof. Trifon Lugojan, pentru care i-se cuvine toată lauda și recunoștința noastră.

Ședința s'a închiat cu un „Imn religios”, predat de dl profesor Avram Sădean, după care s'a mai repetat odată „Imnul lui Andrei”.

Astfel s'a sărbătorit marele arhiepiscop și mitropolit Andrei baron de Șaguna, care în viață n'a uitat nici odată de datoria s'a sfântă, de-a câștiga și apăra drepturile și interesele bisericii noastre și de-a lumina pe credincioșii săi, cari în veci trebuie să-i fie recunoscători.

Laudă îi aducem și P. C. Salé dlui director, la inițiativa și stăruința căruia s'a aranjat festivitatea înălțătoare, deamă de marele nostru arhieru.

Emil

sau

Despre educațiune

de

J. J. Rousseau,

tradus de

Ioan Ardelean învățător.

Cartea I.

— Urmare. —

Aceasta e cauza aceea, că copiii plugarilor, cari sunt mai liberi și mai independenți, de comun sunt mai bine conservați și nu sunt așa gingași ca aceea, despre cari se zice, că sunt „binecrescuți”. Dar e mare deosebire în aceea, ca să-ne supunem lor, și într'aceea, ca să nu ne opunem aceloră.

Plângerea primă a băiatului trebuie privită ca rugare, dar dacă nu o luăm aceea în conșiderare, atuncia va și porunci; la început cere numai ajutor, mai târziu pretinde serviciul nostru. Așa se desvoaltă din simțul gingășiei, de unde izvorește și pendența lor, dorul de putere și dominațiune; dar fiindcă acest dor purcede nu într'atât din necesitățile copilărești ci mai mult din servitudinea noastră, pentru aceea aici se începe a-se arăta aceea influință morală, care nu e chiar naturală. Din aceasta se poate constată și aceea, că pentru ce e așa principiară cercetarea acelu scop secret, care cauzează vâietările și mișcările fațiali unui copil.

Când un copil își întinde mâna sățios și fără șgomot după cutare obiect, acesta o face în crezământul că va putea să ajungă respectivul obiect, fiindcă nu cunoaște depărtarea ce-l desparte de acel obiect. Dar când plânge sau sbiară în decursul când își întinde mâna, atunci e în curat cu depărtarea, dar acuma poștește iară, ca obiectul să meargă la dânsul, sau să-l ducă cineva pentru dânsul. În cazul prim pășind mereu trebuie dus cătră obiect: în cazul al doilea se vă prefaceti, ca și când nu l-ați înțelege; cu cât sbiară mai tare, cu atât să-l luați mai puțin în atențiune. E foarte cardinal, ea să-l obicinuiți de timpuriu ca să nu dispună nici oamenilor, fiindcă nu li stăpân, nici obiectelor, pentru-că acelea nu-l înțeleg. Dacă copilul poștește așa ceva ce vede și noi voim să-i satisfacem dorinței lui, atuncia e mai bine a duce copilul la obiect, ca acela la copil. Din aceasta proce-

dură își abstrage o experiență foarte favorabilă pentru dânsul, pentru câștigarea căreia nici când nu are mai bună ocaziune.

După abatele *Saint-Pierre* oamenii îi putem numi de copii, iar din contră copiii oameni mititei. Realitatea acestor zise se poate constata la prima privire, dacă le luăm ca sentințe („sentences”); ca idei principale însă au necesitate de o explicație oarecare. În ce privește însă afirmarea lui *Hobbes*, că culpabilul se poate numi de un copil sdravăn, aceasta contrazice adevărului. Ori-ce culpabilitate izvoarește din slăbiciune; copilul încă e netrebnic pentru aceea, că e debil; faceți-l agil și veți vedea, că va fi bun. Dacă cineva ar putea face ori-ce, acela nici când nu ar face rău. Dintre toate calitățile Creatorului chiar bunătatea e aceea, fără care atotputernicia Sa ar fi ceva neexplicabilă.

Acele popoare, cari își trag originea din două ființe antice, răul și-l-au închipuit întotdeauna subordonat binelui, ce e și foarte natural pentru-că în cazul contrar ar fi crezut într-o imposibilitate. (Cu privire la aceasta vezi mai în jos credința unui vicar de Savoia).

Singură inteligența e în stare a-ne face cunoscut binele și răul. Conștiința de sine dară, care ne îndeamnă a iubi adevărul și a-ne dispăcea neadevărul, dealtecum e independența de inteligență, fără aceea însă totuși nu se poate dezvoltă. Înainte de dezvoltarea inteligenței săvârșim bine și rău fără a cunoaște ființa lor; din punct de vedere moral dară nu pot fi socotite lucrările acestui period, dealtecum pe judecarea lucrărilor altora punem mai mare pond — mai ales dacă simțim influința aceluia. — Copilul voește se restorne totuși ce vede; rupe și strică toate, ce-i vine la mână; pasărea o strânge în mână întocmai ca o peatră și o sugrumă fără să știe, că ce a făcut.

Și de unde provin toate acestea? Știința îi atribuie originea în înclinările defectuoase naturale, ca d. e.: din superbie, dominațiune, egoism și din netrebnicia omenească; conștiința slăbiciunii — ar putea să zică îl îndeamnă pe copil la încordări de puteri, ca astfel să-și dea seamă șieși despre puterea proprie. Priviți numai la moșneagul neputincios și frânt de multele sbateri ale vieții a ajuns la debilitatea copilărească. Nu e de ajuns, că rămâne neclintit și îndeplină liniște, dar voiește și aceea, ca nimenea să nu se miște și peste tot ce-l împresoară să domineze un adevărat delir. Cum poate să poșadă identice patimi așa diferite rezultate, dacă cauzele naturale nu s'ar deosebi unele de altele? Și în ce alt loc s'ar putea cerceta diferența acestor cauze, ca în starea corpo-diferențială aceluia două ființe periodice? Principiul de viață existent e comun la amândoi, la unul e în dezvoltare, la celalalt e în disparatiune; unul se formează din nou, altul începe a-se nimici; unul tinde spre viață, celalalt pleacă spre mormânt.

Activitatea disparativă pierde teren în sufletul moșneagului, în a copilului din contră se dezvoltă

în abundență. Se cugetă a avea destulă putere în sine pentru a însuflă în ceice-l încunjură viață nouă. Ori alcătuiește, ori dărâmă, e tot una; e destul, că schimbă starea obiectelor și fiecare schimbare e o acțiune. Și dacă are mai mare închinare spre dărâmare, aceasta nu e urmarea aplecărilor rele, ci provine de-acolo, că activitatea de creare e în totdeauna leută, din contră a risipirii fiind cu iuțime covârșitoare, aceasta din urmă corespunde mai bine vivacității copilărești.

În același timp, când Dumnezeu a donat copiilor imboldul de activitate, s'a îngrijit și de aceea, ca să poată puțin săvârși, adevărat înzestrându-i cu puțină putere corporală. Îndată-ce însă pot să conzidere oamenii din juru-i de unelte fără voință, calitatea ocupațiunii depinde dela dânsii, când apoi îi va întrebuința pentru urmărirea aplecărilor rele proprii și vor substitui slăbiciunea lor cu puterea celor adulți. Iată, așa va fi copilul netrebnic, tiran, impertinent și nedisciplinabil. Acest rezultat nu e urmarea naturală a dorinței de dominațiune, ci din contră părinții sunt cauza.

Nimănui nu-i trebuie adevărat deosebită pricepere pentru ca să poată înțelege, că ce lucru greu e a lucra cu mâinile altora, el însuși neavând de altă lipsă, decât a-și deschide gura, și prin aceea să aducă în mișcare toată lumea.

Cu cât cineva crește, cu atât va fi mai mare și puterea sa corporală, cu atât mai puțin va fi neastâmpărat, sburdalnic și va fi mai mult retras. Corpul și spiritul așa zicând ajung în echilibru și natura nu pretinde dela noi mai multă mișcare, decât e de lipsă pentru susținerea vieții. Dar darul de dominațiune nu încetează odată cu lipsele, cari l'au și produs. Dominațiunea deșteaptă și întărește egoismul, obicinuirea însă îl desvoltă în patimă. Așa urmează după lipsă închipuirea; așa își iau începutul prejudiciile și încrederea.

Dacă odată am cunoscut principiul, atunci vom hotări și acei punct, la care neabatem dela calea naturii. Să vedem, că ce trebuie se facem, ca să nu ne depărtăm dela aceea.

Nu se poate, ca copii să poșadă putere superfluă, ba nici de atâta nu dispun, cât pretinde natura dela dânsii. Trebuie dară lăsată liberă exercitarea tuturor aceluia puteri, cari le stau la dispozițiune și față de cari nu pot fi ingrați. *Primul principiu.*

Trebuie să-le sărim întru ajutor și să suplinim aceea, ce le lipsește, fie aceea escesul priceperii sau puterii corporale. *Al doilea principiu.*

Relativ la ajutorarea lor trebuie să ne restrângem numai la ce e într'adevăr de lipsă, la necesitățile închipuite, sau dorințele fără nici o cauză nu trebuie să le satisfacem, pentru-că închipuirea nu i-a chinul, numai așa, dacă nu o deșteptăm noi aceea înrânsii. *Al treilea principiu.*

Trebuie să ștudiem limba și semnele lor, că așa în etatea aceea, când încă nu să pricep la pre-

facere, putem să facem deosebire între dorințele naturale și între acelea, cari sunt urmările închipuirii. *Al patrulea principiu.* Esența acestor principii se referă acolo, ca copiilor să-le dăm mai puțină adevărată libertate și totodată putere absolută mai puțină, ca afacerile lor să-le îndeplinească ei înșiși, iară-ca alții. Dacă în modul acesta la început s'au obicinuit a pofti numai atâta, cât pot se câștiga ei înșiși, vor fi și fără cele ne-realizabile.

Iată o cauză nouă și de mare importanță pentru ca corpul și membrele copilului să-le lăsăm libere. Să fim cu precauțiune numai la aceea, ca să nu cază și să se depărteze dinaintea lor orice obiect ascuțit și vătămător.

Un astfel de copil, a cărui corp și membre sunt libere, la tot cazul nu va plânge atâta, ca unul care e înfășat.

Cine nu cunoaște altă lipsă, decât materială, acela numai atunci plânge, când într'adevăr suferă, care e un avantaj destul de însemnat, pentru că astfel putem ști sigur, când are lipsă de ajutorul nostru și acel ajutor să-il dăm numai decât, dacă însă e cu neputință. Dar dacă nu stă în puterea voastră ai fi întru ajutor, atunci rămâneți numai liniștiți și nu-l desmierdați. Drăgăloșia voastră și așa nu îi va alina durerea lui de stomac, dar își va aduce aminte la tot cazul, că ce trebuie să facă, ca să-l luați în brață, și dacă a observat odată, că vă poate opăci după placul său, dela acel moment va fi dispunător față de voi.

Fiind mai puțin împiedecat în mișcările sale, copilul plânge mai puțin; dacă însă ne incomodează mai puțin cu plânsul său, nu ne-am cugea la orice mijloc prin carele să-l putem face să tacă; fiind mai puțin amenințat și desmierdat, nu va fi așa tinuind și nedisciplinabil, ci va rămânea mai mult în starea sa naturală. Copiii vor avea neregularități la intestine nu atât din plân., ci mai ales pentru că ne nizuim a-i mângăia.

Aviz !

În tipografia diecezană din Arad au apărut și se află de vânzare **Colindele Crăciunului cu Irozi de Nicolae Ștefu.** Prețul 20 fileri.

Aviz !

Avem onoare a Vă aviză, că cu prima Ianuarie 1909, deschidem în Arad, strada Deak Ferencz, Nr. 33, o librărie românească, carea va purta numirea :

„Librăria diecezană“

Întrând în legătură cu cele mai renumite firme din țară și străinătate, librăria noastră va fi asortată cu tot felul de cărți: bisericești, școlare, pedagogice și literare; revizite bisericești și școlare; instrumente mu-

zicale și tot felul de note; revizite de scris: hârtie, cerneală, cu un cuvânt cu toate ce aparțin unei librării bine asortate.

Aducându-Vă aceasta la cunoștință, ne rugăm de sprijinul D-Voastră binevoitor.

Cu stimă:

Tipografia diecezană.

CRONICA.

Aniversarea Metropolitului Andreiu în Arad. Duminică s'a ținut în catedrala din Arad parastas pentru fericitul de pie memorie, marele arhiepiscop și metropolit Andreiu cu azistența întregii preoșii din Arad. După amiază la oarele 3 s'a întrunit întreaga inteligență în sala festivă a seminarului, unde s'a dat o frumoasă conferință din partea tinerimei a institutului pedagogic, despre care conferință vom raporta la alt loc.

Avis candidaților de învățători. *Examenele de calificare învățătoarească corigente se vor ține la institutul pedagogic din Arad în 15/28 Decembrie a. c. Competenții au să-și înainteze petitele până în 5/18 Decembrie a. c., ajustate cu toate testimoniile de pe clasele pregătitoare, cu testimoniile de curs, cu absolutoarele și a dovedi cu atestat serviciul neîntrerupt, începând dela absolvarea pedagogiei. Toate testimoniile și atestatele să fie acudate în original. Conform regulamentului pentru examenele de corigență să solvește jumătate din taxa regulată, adică 10 cor. Petitele au să fie adresate către Direcțiunea seminarială.*

Comisar ministerial. La examene de calificare învățătoarească supletoare, ce se vor ține în 15/28 Decembrie la institutul pedagogic din Arad guvernul a exmis de comisar pe dl Dr. Iosif Siegescu.

Congrua preoșiei catolice. Majestatea Sa cu ocaziunea audienței acordate ieri ministrului Appony, a sancționat preșlabil proiectul de lege despre congrua preoșiei catolice.

Primul preot — femeie. Comuna congregațională din Anglia Southport, și-a ales săptămâna trecută de preot pe absolventa de teologie d-șoara L. Smidt, care este primul preot femeie în Anglia.

Pedeapsa de moarte. Camera deputaților din Paris s'a pronunțat cu 330 voturi pentru menținerea și pe mai departe a pedepsei de moarte, contrar dorinței celor 201 de deputați din minoritate, cari erau pentru ștergerea ei, ne mai fiind ea corăspunzătoare spiritului timpului de astăzi.

Teatrul din Iași după cum scriu ziarele locale — a ajuns într'o criză serioasă, publicul așazicând boicotează această instituțiune, subvenționată de stat și de comună. Pricina ar fi, că directorul teatrului, dl Haralamb G. Lecca, cunoscutul autor dramatic, nu se bucură de nici o simpatie și în redere la publicul Iașan.

Deficitul jubileului împărătesc. Din Viena se comunică că deficitul serbărilor jubilar atinge cifra de 800.000 coroane. O sumedenie de comercianți au rămas păgubiți. Se vorbește de delapidări.

Propagatoarea unei legi noi s'a angajat a fi contesa Aurelia Bethlen, care în călătoria ei din jurul lumii a studiat religia lui Baba-Ullah profet persan. Contesa are mulți aderenți prin țările orientale, și acum se pregătește să propage această religie și în Europa.

Necrolog. Subscrișii cu inima înfrântă de durere aducem la cunoștința tuturor, că prea iubitul nostru soț, tată, cumnat și unchiu *Nicolae Maci*, învățător pensionat în urma unui morb scurt, împărțășit cu sf. Taine a încetat din viață la 28 Noemvrie (11 Decem.) 1908, în etate de 69 ani și 29 ani a fericitei sale căsătorii. Rămășițele pământești s'a transportat în cimitierul gr.-or. din Căpruța, spre vecinică odihnă. M.-Radna, la 28 Noemvrie (11 Decem.) 1905. Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată! Maria Maci născ. Caracioni ca soție, Dimitrie Maci paroh, Hermina Maci măritată Ponta ca fii, Aurelia Maci, Dimitrie Ponta ca noră și ginere, Porfirie Popescu inv. penz., Ioan Caracioni notar, Vasilie Bogoi inv., Iuliana Popescu, Emilia Bogoi ca cumnați și cumnațe, Alexandru Julan, Ica și Ioan Faur, Ioța și Dida Stancu, Ioan Popescu, Iulchița Fildan, Mărioara Neamț, Vasilie Bogoi iun., Antonia Bogoi, Octavian Bogoi, Cornelia Bogoi, Anuța Maci, Minerva Maci. Constanța Raț, Mărioara Olar, Iuliana Mera, Ioan Caracioni, Mihai Caracioni, Dimitrie Caracioni, ca nepoți și nepoate.

Apel. Românii gr. or. din Vârșeț, au luat hotărâre, a-se creă aici, parohie Română, ca sub scutul bisericii să se pună capăt desnaționalizării, care s'a ținut lanț până acum

Luându-se în considerare referințele din Vârșeț, cu încuviințarea În. Ministru de interne Nr 110417/Via 907 s'a exmis publicului mare românesc un apel-colectă. Acest apel, a fost recomandat sprijinului binevoitor și din partea Venerab. Conzistor diecezan al Caransebeșului cu Nr. 4582 B/1907 de dto 10 Oct. 1907 și al Aradului de dto 25 Oct. 1907 cu Nr. 5839 ex 1907.

În senzul dispozițiunii În. Ministru de interne, având noi stricta îndatorire a-ne da seamă despre rezultatul colectei, ne permitem a rugă stăruitor și pe această cale M. On. Oficii parohiale din ambele dieceze, apoi diferitele corporațiuni și P. T. Domni cari au primit colecta noastră se binevoiască a o renapoiă cu suma adunată, sau cu ori ce rezultat, necondiționat până la 31 Decemvrie a. c. Rugăm respectuos și pe acei P. T. Domni cari eventual au perdut colecta, să binevoiască — prin o cartă postală a declară această împrejurare.

Vârșeț la 1/14 Decemvrie 1908. Cu distinsă stimă: Traian Oprea m. p. protoprezbiter Valeriu Cârje m. p. notar.

Wilde Oscar trăește? Ziarele din Paris aduc o știre curioasă. Anume că scriitorul decadent al literaturii engleze, mort și îngropat la Paris, ar trăi în Italia unde a fost recunoscut de un prieten. Se spune că la Paris a fost înmormântat un altul drept Wilde. Ascunderea lui a avut rost, căci fiind dela natură pervers a fost incurcat în niște procese scandaloase. Știrea a produs mare senzație.

Comoară în fundul mării. În America s'a constituit o societate pentru scoaterea comorilor, despre

cari se crede că se găsesc în vasele spaniole cufundate în războiul espano-americă. Vasele au fost găsite, dar de comori — halal. Nici un ban rău nu s'a găsit măcar.

Cronică bibliografică.

A apărut Nr. 384 din „Biblioteca pentru toți“ „*Privești din natură*“, câteva din cele mai frumoase pagini ale marelui geograf Al. von Humboldt. Reformator al științei geografice pe care o așază pe o temelie nouă, Humboldt se distinge prin fraza sa de o respirație largă și puternică. Cărticica aceasta poate forma o lectură din cele mai alese pentru elevii din licee, cari vor găsi într'însele o hrană pentru imaginația și în genere pentru mintea lor. Prețul 30 bani. De vânzare la toate librăriile din țară. Catalogul complet al acestei „Biblioteci pentru toți“ a se cere Librăriei editoare Leon Alcalay, la București.

A apărut *Albina* Nr. 9 cu următorul sumar: Legile țării: Artur Gorovei, Despre căsătorie. Invențiuni și descoperiri: L., Ce vedem din baloane (cu 2 ilustrațiuni: Cum se vede Roma. — Cum se vede Turnul Londrei). Monumentele istorice: R., Zăgrăvelile dela Colțea. Educație și instrucție: D. Teleor, Învățătorul satului. Partea științifică: A. Vântul, Porumbelii, Notițe: Agricultură în Macedonia — Importul de ceapă în Germania.

A apărut *Junimea literară* Nr. 9 — 10 cu următorul sumar: Tudor cavalier de Flondor (1862 — 1908) Nicolae Teaciu. „ „ „ „ „ Constantin Șandru Ține șoimul să nu sboare (versuri). G. Rotică Pe cuptor. Coțiubinschi Ponzii (lucrări inedite). Dr. George Popovici Cântec (versuri). Aron Cotruș Din viața lui Ciprian Porumbescu. I. Gramadă. Despărțire (versuri). Leandru Nunta lui Chirilă. T. Brăilean Cântărețul după Goethe (versuri). Iorgu G. Toma Povestea doinei. George Popovici Ploșca (versuri). V. Huțan Cursuri pentru sufletul românesc. G. Rotică.

„*Ștefa -cel-Mare*“. Drama dlui B. Șt. Delavrancea, „Ștefan-cel-Mare“, a fost cetită în ultima ședință a cercului „Convorbiri literare“ din București, în fața a mai bine de 40 de oameni de litere, cari toți au rămas încântați de frumsețile ei, și de felul cum e prezentat în această lucrare artistică Ștefan-cel-Mare în ultimile zile ale vieții sale. Se așteaptă, ca direcția teatrului național din București să iee cât mai repede cunoștință despre această creațiune dramatică a domnului Delavrancea și să o reprezente pe scenele teatrului național.

„*Familia Română*“ revistă ilustrată apare în fiecare săptămână cu un bogat cuprins literar și distractiv. (Sfaturi, Curierul Modei, Ghiciri).

Abonații noi pot primi toate numerele dela început. Abonamentul e de 10 coroane pe un an.

Adresa: Budapesta V. Strada Csáky 23.

Poșta Redacției.

O necuviință. Un preot bătrân din dieceza Caransebeșului, în buna sa credință, ne-a cerut să-i publicăm un anunț de căsătorie în poșta redacției. Am explicat acelui bătrân părinte inconvenientul publicării, căutând să-l mângăem. Oameni bănuitori au exploatat acel răspuns într'un chip nepermis. Anume în comuna S. din dieceza Aradului, octogenarul preot și-a cerut capelan, dar ca om cu familie estinsă, are și o grămadă de nepoți și nepoate, de însurat și măritat, combinația fu gata: acesta-i părintele Costa, și haid cu „Biserica și Școala“ subliniată prin sat, că părintele Costa își cearcă nepot pentru parohie. Cu lacrimi în ochi ni-a venit bătrânul părinte, pe acest potop de vreme, să ne ceară explicație, căci dânsul e tras în noroiu pentru aceea notiță. Explicația este dată, că nu era vorba de părintele din S. ci de alt părinte chiar din altă dieceză. Recomandăm domnilor, cari au suferat pe bătrânul lor părinte prin nedreptatea ce i-a făcut, când a pus pe limba satului familia nevinovată să se roage de iertare, căci aceasta este cea mai nobilă satisfacție față de un octogenar.

Concurese.

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din Șteiu, tractul Vașcoului — prin aceasta se escrie concurs cu termen *de 30 de zile* dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumintele împreunate cu acest post sunt: în bani 400 cor., cvartir și grădină.

Cei-ce doresc a reflecta la acest post sunt poftiți a-și trimite rugărilor lor instruate conform Regulamentului școlar, subsemnatului în Segyest p. u. Rieny, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare au să se prezenteze în sfânta biserică din Șteiu, spre a-și arăta desteritatea în tipic și rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. protopopesc.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului de învățător dela școala confesională gr. or. română din comuna Pojoga, protoprezbiteratul Lipovei, devenit vacant prin pensionarea inv. I. Nestor, se escrie concurs cu termen *de 30 de zile* dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala“.

Emolumintele împreunate cu acest post sunt până la prima Iulie 1910, salar în bani 640 Cor., din casa culturală, 120 Cor., sau în natură 20 metrii lemne. 30 Cor. pentru conferință, lucrurile scripturistice în natură, dela înmormântări cu liturgie 1 Cor., fără liturgie 40 fil., părăstas 1 Cor., dela feștării separat. Cuartir liber cu supra edificate și grădina de legumi. Dela 1 Iulie 1910, salar 1000 Cor. etc. Pentru încălzirea salei de învățământ, se îngrijește comuna bisericească.

Recurenții își vor subșterne recursele conform Regulamentului adresate Com. par. din Pojoga, Oficiului protoprezbiteral din Lipova, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare se vor prezenta în biserică din Pojoga, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic Cantoratul în și afară de biserică, va avea a'l prevedea fără altă remuneratiune.

Pojoga, 11/24 Oct. 1908.

Iosif Olar mp.
paroh preș. com. par.

Teodor Balla mp.
not. com. par.

În conțelegere cu: *Ioan Cimponeriu* mp. adm protopopesc inspect. de școale.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din *Hășmaș-Urviș* se publică concurs cu termen de alegere la *30 zile* dela prima publicare.

Emolumintele, în bani 196 cor. pentru fân 26 cor. 20 șinice bucate și lemne după trebuință; ștoalele cantorale.

Reflectanții să se prezinte la sf. biserică de acolo, având documentele a-le înaintă la subscrisul în F. Györös.

Din însărcinare: *Petru Serbu* protopop, insp. școl.

—□—

2—3

Compactor român în Arad

Iustin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt

tot soiul de lucrări, atingătoare de această branșă.

Legătură fină și durabilă.

Prețuri moderate.

39

